

ВАСИЛЬ СТУС ЯК ПЕРЕКЛАДАЧ ТВОРІВ ШКІЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Перекладна література – вікно у світ культурних надбань людства. Переклади на українську мову стирали її меншовартісність, виконували роль утвердження мови, підкреслювали її багатство. До цієї справи долучилося багато видатних українських поетів, серед яких – шістдесятник-дисидент Василь Стус. Він – талановитий перекладач творів визначних майстрів художнього слова, близьких йому за образною суттю, спрямованістю й глибиною думки. Переклади Стуса варті уваги насамперед тим, що залишали автентичним зміст перекладеного твору. Це цінна риса для перекладів творів поетів, які увійшли до програми зарубіжної літератури в школі.

Василь Стус як перекладач сформувався на таких засадах: він отримав добру базову освіту та закінчив історико-літературний факультет педагогічного інституту; участь у літературному об'єднанні «Обрій», спілкування з письменниками, поетами, перекладачами, досконале знання іноземних мов сприяли шліфуванню таланту, захоплення Гете і Рільке поклало початок поетичним перекладам. Перекладацька грань творчості В. Стуса функціонувала в складних умовах тоталітарної системи. Перші переклади, здійснені під час навчання та служби в армії, було конфісковано владою і втрачено. Тоді цензурні обмеження щодо добору іншомовних авторів, яких дозволялося перекладати українською мовою, були суттєво суворішими, аніж для перекладів російською мовою [4].

За час перебування в аспірантурі у 1963-1965 рр. В. Стус надрукував кілька перекладів з Гете, Рільке, Лорки. Василь Стус є насамперед поетом, тому його переклади на українську – одні з найкращих у світі. Переклади В. Стуса є правдивими документами доби, явищами незнищеної української культури [5, с. 392]. Звинувачений у 1972 році в «антирадянській агітації й пропаганді» він був засуджений до 5 років ув'язнення і 3 років заслання.

Одним із тих, хто суттєво вплинув на перекладацьку діяльність поета був видатний майстер перекладу Григорій Кочур [2, с. 2]. Дім Г. Кочура отримав назву «Ірпінський університет», а одним із його «студентів» був Василь Стус. Коли переслідуваний поет не міг друкуватися під власним іменем, використовував псевдоніми. В антології білоруської поезії «Калинові мости», упорядником якої був Г. Кочур, три вірші Ригора Барадуліна й чотири вірші Федора Черні переклав В. Стус і підписався В. Петрик. Пізніше Г. Кочур згадував: «Хто криється під псевдонімом «В. Петрик», було відомо, але на цей псевдонім заборона не поширювалась, отже, й великих неприємностей від появи його в друкованні бути не могло» [3, с. 559].

Перекладацька спадщина В. Стуса – значна за обсягом і розмаїття. Це поетичні переклади з іспанської, італійської, польської, російської, білоруської, словацької, французької, чеської та єврейської мов. Зокрема, поет перекладав з тих письменників, які входять до програми зарубіжної літератури в 5-11 класах – Й. В. Гете, Г. Гейне, Д. Р. Кіплінга; А. Рембо, Ш. Бодлера, М. Цветаєву та ін.

На уроках зарубіжної літератури і в позаурочній діяльності перекладені В. Стусом твори мають застосовуватися більш широко. Адже особливістю перекладів Василя Стуса є успішний пошук еквівалентів перекладу в українській мові, намагання зберегти стиль,

емоційне наповнення поетичного твору. Поет дотримується двох принципів: по-перше, максимально чітко передати зміст, образність, мову, ритміку та строфіку вихідного тексту, по-друге, не обмежуватися вихідною формою твору [1]. Ще звертав увагу на період життя письменника, твір якого перекладає.

В. Стус мав властивий тільки йому стиль: філософічність, полемічну пристрасність, екзистенційні мотиви. Такі ж поезії він обирав для перекладу, у них він реалізувався як поет і перекладач.

Література

1. Григошкіна Я. В. Перекладацька діяльність Василя Стуса. Режим доступу: <http://jvsmk.donnu.edu.ua/article/download/5699/5725>
2. Кочур А. Г. Синівські спомини... (рукопис). *Літературний музей Григорія Кочура*. Цитується за згодою автора
3. Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур. Київ : Смолоскип, 2008. С. 559–561
4. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням (до постановки питання). Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle>
5. Стус В. Твори: у 4 т., 6 кн. Т. 6 (додатковий). Кн. 1. Львів : Просвіта, 1997.